

mgr Marta Trojanowska

Streszczenie rozprawy doktorskiej
Japońska honoryfikatywność horyzontalna (jap. *teineigo*) w procesie akwizycji
przez dorosłych użytkowników języka polskiego.

Honoryfikatywność to pojęcie dotyczące istniejącego prawdopodobnie w każdym języku naturalnym systemu wymiarów opozycji pragmatycznych opisujących wartości językowe odnoszące się do obowiązujących w danym środowisku kulturowym norm społecznych. Ma ona zasadniczy wpływ na przebieg kontaktów międzyludzkich. Jej adekwatne stosowanie w codziennej komunikacji stanowi warunek *sine qua non* uznania jednostki za umiejącą sprostać złożonym wymogom etykietalnym i w efekcie przygotowaną do realizowania wyznaczonych ról społecznych.

Język japoński bardzo często stanowi temat badań językoznawców. To wiąże się także z jego ugruntowaną pozycją wśród najczęściej nauczanych języków obcych na świecie. Jednym z często podnoszonych problemów w odniesieniu do opanowaniu tego języka jako obcego jest obszar honoryfikatywności japońskiej, w znacznym stopniu zgramatyzowanej.

Wymiar horyzontalny honoryfikatywności japońskiej, mimo stosunkowo łatwego schematu znaczenia gramatycznego wartości odpowiednich opozycji, trudno oddać w terminach opozycji innych języków. Wyzwanie to można uznać za szczególnie wymagające w przypadku nauki języka jako obcego w warunkach nauki w sali lekcyjnej, poza granicami Japonii.

Treści i poziom dostępnych źródeł dydaktycznych są zróżnicowane. Wszystkie jednak podnoszą problematykę honoryfikatywności językowej, prezentując różne podejścia teoretyczne i praktyczne, co ma bezpośrednie przełożenie na jakość procesu jej akwizycji wśród obcokrajowców. Wypracowanie skutecznej metodologii akwizycji horyzontalności honoryfikatywnej przez studentów kursów uniwersyteckich japonistyki w Polsce stanowi cel niniejszej rozprawy. W ramach odpowiednich badań wykorzystano współczesne źródła językoznawcze japońskie, polskie i angielskie oraz zanalizowano reprezentatywne dla problematyki dydaktycznej materiały podręcznikowe.

Rozdział pierwszy przedstawia uporządkowane definicje honoryfikatywności i pojęć zwykle wiązanych z tym terminem w badaniach językoznawczych. Zawiera on opisy

grzeczności i szacunku w języku polskim i japońskim oraz definicje dotyczące horyzontalnego (adresatywnego) aspektu honoryfikatywności japońskiej.

Rozdział drugi dotyczy przedstawienia opisów honoryfikatywności we współczesnej japońszczyźnie. Wybrano i opisano źródła nacechowane normatywnie oraz pragmatycznie, gdyż to te dwa nurty zdają się dominować w perspektywie historycznej i współczesnej w opisach japońskiej gramatyki i językoznawstwa.

Rozdział trzeci poświęcono opisowi i uzusowi japońskich honoryfikatywnych opozycji horyzontalnych. Zaproponowano autorski podział źródeł na trzy grupy: normatywne (skupione na akcentowaniu społecznych wymogów wdrożenia określonych wartości opozycji), gramatyczne (podnoszące głównie językowe aspekty modyfikacji horyzontalnej, często z pominięciem aspektów pragmatycznych) i ujmujące opozycje horyzontalne w terminach stylizacji (domyślnie: opcjonalnej raczej niż odzwierciedlającej konkretne uwarunkowania społeczne). Podział ten wydaje się w adekwatny sposób obrazować główne nurty opisu honoryfikatywności horyzontalnej i problemy z tym związane.

Rozdział czwarty zawiera analizę wybranych kilkunastu reprezentatywnych źródeł glotodydaktycznych do nauki języka japońskiego jako obcego, głównie wydanych w Japonii, z pominięciem licznych źródeł anglojęzycznych, za to z włączeniem dwóch stosunkowo nowych polskich źródeł dydaktycznych. Analizy takiej dokonano pod względem ujęć honoryfikatywności horyzontalnej przedstawionych w poprzednich rozdziałach i konkretnych wdrożonych w nich technik opisowych.

Rozdział piąty, o charakterze podsumowania, przedstawia wnioski z przeprowadzonych analiz oraz, jako ich bezpośrednie konsekwencje, propozycje terminologiczne i opisowe dotyczące wyzwań dydaktycznych wobec akwizycji przez dorosłych użytkowników języka polskiego jako rodzimego problematyki japońskiej honoryfikatywności horyzontalnej.

Rozprawa powstawała na podstawie analizy materiałów źródłowych, a także w trakcie zawodowej aktywności autorki w roli dydaktyka, w rzeczywistym środowisku nauczania języka japońskiego. Szczerym życzeniem autorki pozostaje, by uzyskane wnioski i przedstawione postulaty posłużyły bardziej efektywnej realizacji procesu dydaktycznego pod względem osiągania przez uczących się dorosłej kompetencji językowej w procesie akwizycji horyzontalnej honoryfikatywności japońskiej.